

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 3Cdo/207/2017
Identifikačné číslo spisu: 1513221689
Dátum vydania rozhodnutia: 10.05.2018
Meno a priezvisko: JUDr. Emil Franciscy
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2018:1513221689.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu H. H., bývajúceho v T., zastúpeného CONSULTUS s.r.o., so sídlom v Bratislave, Vysoká č. 14, IČO: 47245859, proti žalovanej D. H. bývajúcej v T., zastúpenej Mgr. Dávidom Štefankom, advokátom so sídlom v Bratislave, Kutlíkova č. 17, o určenie neplatnosti časti závetu, určenie neplatnosti vydedenia a určenie, že žalobca je dedičom po poručiteľovi, vedenom na Okresnom súde Bratislava V pod sp. zn. 49 C 113/2013, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 26. apríla 2017 sp. zn. 4 Co 136/2016, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žalobca má nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava V (ďalej aj len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 11. decembra 2015 č.k. 49 C 113/2013-232 určil, že závet poručiteľa D. H., ktorý zomrel XX. decembra XXXX a naposledy býval v T. (ďalej len „poručiteľ“), spísaný formou notárskej zápisnice notárom JUDr. Milošom Kaanom 23. októbra 2002 pod sp. zn. Nz 518/02, ktorým poručiteľ vylúčil žalobcu z dedičstva po ňom, je v rozsahu zodpovedajúcom 1/2 dedičského podielu žalobcu zo zákona neplatný. Ďalej určil, že je neplatné vydedenie žalobcu, ktoré je uvedené v predmetnej notárskej zápisnici. Žalobu vo zvyšku (o určenie, že žalobca je dedičom po poručiteľovi) zamietol. Výkonaným dokazovaním súd prvej inštancie zistil, že s poručiteľom bola spísaná notárska zápisnica, v zmysle ktorej všetok svoj majetok pre prípad smrti zanechal v celosti svojej manželke (žalovanej) a svojho syna (žalobcu) vydedil, lebo o neho neprejavoval taký záujem, ktorý by ako potomok prejavovať mal a neposkytol mu pomoc, keď podstúpil operáciu ľadvín. Podľa právneho názoru súdu prvej inštancie v čase spísania predmetnej notárskej zápisnice neboli dané dôvody vydedenia žalobcu poručiteľom, v dôsledku čoho je vydedenie žalobcu neplatné. Poukázal tiež na to, že žalobca má ako neopomenuteľný dedič nárok na dedičský podiel vo výške stanovenej zákonom. Zamietajúci výrok odôvodnil súd prvej inštancie nadbytočnosťou žalobcom požadovaného určenia, že je dedičom po poručiteľovi.

2. Na odvolanie žalovanej proti výrokom uvedeného rozsudku, ktorými bolo žalobe vyhovené, Krajský

súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 26. apríla 2017 sp. zn. 4 Co 136/2016 napadnutý rozsudok potvrdil ako vecne správny [§ 387m Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“)].

2.1. Aj podľa právneho názoru odvolacieho súdu neboli dané dôvody vydedenia žalobcu, ktoré uviedol poručiteľ v notárskej zápisnici. Vykonaným dokazovaním nebol preukázaný prvý dôvod uvádzaný poručiteľom (že žalobca neprejavoval o neho relevantný záujem už od roku 1990 a že poručiteľ žalobcu od roku 1993 vôbec nevidel), ale ani druhý dôvod vydedenia (že žalobca neposkytol poručiteľovi potrebnú pomoc a neprejavil o neho záujem ani v roku 1996, kedy poručiteľ podstúpil operáciu ľadvín). Poručiteľ totiž nebol v čase do spísania závetu a listiny o vydedení v situácii, že by potreboval od žalobcu pomoc, pričom v čase predmetnej operácie v roku 1996, o ktorej žalobca ani nevedel, bol poručiteľ vo výkone trestu odňatia slobody a bola mu preto riadne poskytnutá starostlivosť v nemocničnom zariadení; vzhľadom na jeho tamojšie umiestnenie mu žalobca ani nemal možnosť poskytovať pomoc. Rozhodnutie súdu prvej inštancie, že vydedenie žalobcu poručiteľom je neplatné, a že závet poručiteľa je čiastočne neplatný, je vzhľadom na to vecne správne. Dodal, že s prihliadnutím na správne a vyčerpávajúce odôvodnenie napadnutého rozsudku, v ktorom sa súd prvej inštancie podrobne vysporiadal s tvrdeniami oboch sporových strán, by bola ďalšia argumentácia odvolacieho súdu len opakovaním správnych záverov vyslovených súdom prvej inštancie.

2.2. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 v spojení s § 262 ods. 1 a § 396 ods. 1 CSP.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovala z § 421 ods. 1 písm. c/ CSP. Podľa jej názoru spočíva napadnutý rozsudok na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP), konkrétne na nesprávnej aplikácii ustanovení § 469a ods. 1 písm. a/ a b/ Občianskeho zákonníka. Prvoinštančný aj odvolací súd dospeli k nesprávnemu záveru, že poručiteľ sa neocitol v takej životnej situácii, aby potreboval pomoc od žalobcu. Pri tom vôbec nezohľadnili, že pomoc, ktorá je relevantná z hľadiska týchto ustanovení zákona, má nielen fyzickú (materiálnu), ale aj psychickú formu, práve ktorú žalobca voči poručiteľovi zanedbal či už v čase, v ktorom sa nachádzal vo výkone trestu odňatia slobody a po návrate z neho a rovnako v čase jeho pobytu v nemocnici po operácii obličky či ambulantného liečenia psychických a zažívacích ťažkostí. Vychádzali jednostranne z tvrdení žalobcu a jeho matky, podľa ktorých si taký prístup zavinil poručiteľ sám svojím správaním. Vôbec nevzali do úvahy oveľa objektívnejšie výpovede žalovanej a svedkyne L. C.. Súdny dospeli k neopodstatnenému záveru, že ani samotný poručiteľ nestál o kontakt so žalobcom a že o obnovenie ich vzťahu sa ani nepokúsil. Žalovaná sa nestotožnila so záverom súdov, že žalobca prejavoval o poručiteľa opravdivý záujem do roku 1996 a že neskôr išlo z jeho strany o nezavinené neprejavovanie kvalifikovaného záujmu o poručiteľa z dôvodov spočívajúcich v zavrhnutiahodnom správaní poručiteľa voči členom najbližšej rodiny žalobcu. Je pravdou, že žalobca sa dopustil trestnej činnosti a bol aj vo výkone trestu odňatia slobody, to však neospravedlňuje nezáujem žalobcu voči nemu. Poručiteľa nezáujem žalobcu o neho veľmi trápil. Podľa presvedčenia žalovanej žalobca v konaní neunesol dôkazné bremeno a nepreukázal svoje tvrdenie, že sa s poručiteľom nekontaktoval len vzhľadom na jeho správanie. Z toho vyvodila, že v danom prípade boli naplnené dôvody na vydedenie žalobcu a že „vo svetle týchto okolností sa javí rozhodnutie súdu ako nesprávne z hľadiska právneho posúdenia a neudržateľné z hľadiska objektívneho zistenia skutkového stavu vecí“. Z uvedených dôvodov žiadala zrušiť rozsudok odvolacieho aj prvoinštančného súdu a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

4. Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu uviedol, že dovolanie žalovanej je procesne neprípustné, lebo nesmeruje proti rozhodnutiu uvedenému v § 421 ods. 1 písm. c/ CSP. Rozhodnutia súdov v plnej miere zodpovedajú tomu, ako sú obdobné právne otázky riešené v rozhodnutiach Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“). Navyše, žalovaná v rozpore s § 435 CSP uplatňuje v dovolaní „nové“ skutočnosti a dôkazy. Dovolací súd je pritom viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP). Podľa názoru žalobcu spočívajú rozhodnutia súdov na správnych skutkových a právnych záveroch. Za úroveň vzťahov žalobcu a poručiteľa niesol zodpovednosť výlučne poručiteľ, ktorý žalobcu viackrát brutálne zbil, násilne sa správal k žalobcovej matke a starej matke a bol trestne stíhaný za trestný čin násilia proti skupine obyvateľov. Žalobca sa s poručiteľom nekontaktoval iba z obavy o život a zdravie seba samého, ako aj svojej budúcej rodiny. Pomoc pri zdravotných

ťažkostiach neposkytoval poručiťovi jednak preto, že poručiť bol vtedy vo výkone trestu odňatia slobody, jednak vzhľadom na princíp subsidiarity (poskytovanie starostlivosti zo strany manželky a Zboru väzenskej a justičnej stráže). Z týchto dôvodov žalobca žiadal dovolanie odmietnuť ako procesne neprípustné.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade s § 429 ods. 1 CSP, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť. Stručné odôvodnenie (§ 451 ods. 3 veta prvá CSP) rozhodnutia dovolacieho súdu je uvedené v nasledovných bodoch.

6. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok (nie „ďalšie odvolanie“) a dovolací súd nesmie byť vnímaný ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu [viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 165/2017, 3 Cdo 14/2017, 4 Cdo 157/2017, 5 Cdo 155/2016, 8 Cdo 67/2017 (poznámka dovolacieho súdu: pokiaľ sa v ďalšom texte odkazuje v zátvorke na „Cdo“, ide o odkaz na rozhodnutie najvyššieho súdu príslušnej spisovej značky)].

7. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania. Otázka posúdenia, či sú, alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu (3 Cdo 42/2017, 4 Cdo 95/2017, 5 Cdo 87/2017, 8 Cdo 99/2017).

8. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená, musí byť vyvážené sprisnenými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namiesto je skôr reštriktívny výklad (1 Cdo 26/2017, 2 Cdo 154/2017, 3 Cdo 42/2017, 5 Cdo 12/2017, 7 Cdo 163/2017, 8 Cdo 73/2017).

9. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a 421 CSP.

10. Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky je poskytnúť uplatňovanému právu súdnu ochranu, avšak len za predpokladu, že sú splnené procesné podmienky súdneho konania. (I. ÚS 80/09, II. ÚS 79/08, IV. ÚS 476/2012). Dovolací súd preto pristupuje k podanému dovolaniu tak, že najskôr skúma, či je procesne prípustné; k posúdeniu opodstatnenosti dovolania (t.j. posúdeniu, či je v ňom opodstatnene uplatnený dovolací dôvod) sa dovolací súd dostáva len v prípade prijatia záveru, že dovolanie je prípustné. Dovolanie je prípustné, ak jeho prípustnosť vyplýva z ustanovenia § 420 CSP alebo § 421 CSP. Dôvody zakladajúce prípustnosť dovolania treba dôsledne odlišovať od dôvodov, ktoré zakladajú opodstatnenosť dovolania. Opodstatnené (dôvodné) je také prípustné dovolanie, v ktorom je oprávnené uplatnený dovolací dôvod. Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). V prípade dovolania prípustného podľa § 420 CSP je dovolacím dôvodom procesná vada zmätočnosti uvedená v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP); v prípade dovolania, ktoré je prípustné podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolacím dôvodom nesprávne právne posúdenie veci (§ 432 ods. 1 CSP).

11. Ak by najvyšší súd bez ohľadu na neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane (1 Cdo 206/2016, 2 Cdo 154/2017, 3 Cdo 158/2017, 8 Cdo 99/2017).

12. Žalovaná v dovolaní uviedla, že prípustnosť jej dovolania vyplýva z § 421 ods. 1 CSP. Otázkou relevantnou z hľadiska tohto ustanovenia môže byť len otázka právna (nie skutková otázka). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). V prípade dovolania podaného v zmysle tohto ustanovenia je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní, o ktorú z možností uvedených v ustanoveniach § 421 ods. 1 písm. a/ až c/ CSP ide, teda z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania (porovnaj napríklad 1 Cdo 126/2017, 2 Cdo 203/2016, 3 Cdo 132/2017, 4 Cdo 207/2017, 7 Cdo 20/2017, 8 Cdo 221/2017).

13. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

14. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. c/ CSP je relevantná právna otázka, pri riešení ktorej sa v rozhodovacej praxi vyskytla nejednotnosť navonok prejavovaná v prijatí odlišných právnych názorov; inými slovami: ide o otázku, ktorú už dovolací súd riešil, avšak právne názory dovolacích senátov sa ešte neustálili (nepredstavujú ustálenú rozhodovaciu prax odvolacieho súdu). Ak dovolateľ vyvodzuje prípustnosť dovolania z tohto ustanovenia, je jeho (procesnou) povinnosťou: a/ konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b/ označením konkrétnych (odlišných, protirečiacich si) rozhodnutí odvolacieho súdu doložiť, že predmetná právna otázka je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 8 Cdo 78/2017 uviedol, že v takom prípade je dovolateľ povinný označiť rozhodnutia odvolacieho súdu, v ktorých dovolací súd o danej právnej otázke rozhodoval rozdielne (zaujal iné právne závery). V rozhodnutí sp. zn. 8 Cdo 141/2017 najvyšší súd uviedol, že ak dovolateľ v dovolaní, prípustnosť ktorého vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, nevymedzil označením rozhodnutí odvolacieho súdu, ktoré o danej právnej otázke zaujali rozdielne právne závery, dovolací súd nemôže uskutočniť meritórny dovolací prieskum, hranice ktorého nie sú vymedzené. V takom prípade nemôže svoje rozhodnutie založiť na predpokladoch alebo domnienkach (o tom, ktorú otázku a ktorý judikát, stanovisko alebo rozhodnutie mal dovolateľ na mysli). Ak by postupoval inak, rozhodol by bez relevantného podkladu.

15. Žalovaná v dovolaní žiadnym konkrétnym rozhodnutím najvyššieho súdu nedoložila svoju argumentáciu o tom, že dovolací súd pri posudzovaní podmienok vydedenia v zmysle ustanovenia § 469a ods. 1 písm. a/ a b/ Občianskeho zákonníka rozhoduje rozdielne (§ 421 ods. 1 písm. c/ CSP) prijímajúc v skutkovo a právne obdobných prípadoch odlišné právne závery. Už so zreteľom na to neboli dané procesné predpoklady, aby dovolací súd pristúpil k uskutočneniu meritórneho dovolacieho prieskumu.

16. Navyše, žalovaná v dovolaní tvrdí, že sudy nesprávne vyhodnotili výsledky vykonaného dokazovania a dospeli k nepodloženému záveru, v zmysle ktorého a/ žalobca nekonal v rozpore s dobrými mravmi tým, že by poručiteľovi neposkytol potrebnú pomoc v chorobe, v starobe alebo v iných závažných prípadoch, resp. že b/ nešlo o prípad, v ktorom by o poručiteľa trvalo neprejavoval opravdivý záujem, ktorý by ako potomok mal prejavovať.

16.1. Pri posudzovaní podaného dovolania podľa obsahu (§ 124 ods. 1 CSP) je zřejmé, že dovolateľka napadá správnosť skutkových záverov súdov. Argumentuje tým, že je nepravdivé tvrdenie žalobcu o tom, že sa nesprával (nekonal) spôsobom odôvodňujúcim jeho vydedenie.

16.2. I keď sú (skutkové) otázky týkajúce sa vonkajších prejavov konkrétneho správania vydedeného

dediča významné z hľadiska vyriešenia právnych otázok týkajúcich sa platnosti právneho úkonu, ktorým bola prejavená vôľa vydediť dediča, nič to nemení na tom, že tieto skutkové (nie právne) otázky nemôže byť relevantné z hľadiska § 421 ods. 1 písm. c/ CSP a nemôže viesť k založeniu prípustnosti dovolania v zmysle tohto ustanovenia.

17. Najvyšší súd vzhľadom na doplnenie odôvodnenia svojho rozhodnutia konštatuje, že dovolacia argumentácia žalovanej sa zameriava len na otázku vydedenia žalobcu a netýka sa rozhodnutia odvolacieho súdu o neplatnosti závetu poručiťľa v zmysle § 479 Občianskeho zákonníka.

18. Z vyššie uvedených dôvodov dospel najvyšší súd k záveru, že dovolanie žalovanej je procesne neprípustné. Vzhľadom na to jej dovolanie odmietol podľa § 447 písm. c/ CSP.

19. Najvyšší súd rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania o dovolaní neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

20. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.